

ЕКСТРЕМОЛОГІЯ: ХАРАКТЕРИСТИКА ПРЕДМЕТА НОВОЇ ГАЛУЗІ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ

І.В. Сервецький

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри спеціальної техніки та
оперативно-розшукового
документування
Національної академії внутрішніх справ*

Постановка проблеми. Реформування чинного законодавства, яке б реально гарантувало недоторканість прав, свобод та законних інтересів суспільства і громадянина від протиправних посягань є стратегічним завданням діяльності Верховної Ради України.

Правоохоронні органи, зокрема через органи внутрішніх справ, зобов'язані забезпечити захист прав і свобод людини і громадянина від протиправних посягань на їх життя, здоров'я, честь, гідність та майнові інтереси. Виконати такі завдання органами внутрішніх справ значною мірою залежить від професійних знань і навичок працівників оперативних підрозділів, які беруть участь у боротьбі зі злочинністю.

Детальний аналіз законодавства та нормативних актів, що регламентують діяльність оперативних підрозділів у боротьбі зі злочинністю в екстремальних ситуаціях свідчить про суттєві науково-теоретичні проблеми.

Разом з тим, практика здійснення таких заходів висвітлює типові недоліки в діяльності органів внутрішніх справ, які негативно впливають на ефективність у протидії злочинності.

Бракує теоретичного обґрунтування діяльності працівників оперативних підрозділів в екстремальних ситуаціях, які змушені діяти в стані професійного ризику, необхідної оборони, крайньої необхідності, при виконанні спеціальних завдань, затриманні осіб, які вчинили злочини тощо.

Бракує комплексної розробки теоретичних положень здійснення негласного розслідування у повсякденному житті, а тим більше в екстремальних ситуаціях.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Науково-теоретичні проблеми ефективного застосування оперативно-розшукових заходів в екстремальних ситуаціях висвітлювались у наукових роботах таких вчених, як: В.М. Аتماжитова, Р.С. Белкіна, В.Г. Боброва, А.І. Вінберга, А.Н. Васильєва, Ю.І. Веселова, Д.В. Гребельського, І.О.Клімова, А.Г. Лекаря, В.А. Лукашева,

С.С. Овчинського, В.С. Овчинського, В.Г. Самойлова, Г.К. Синілова, Г.А. Туманова, А.А. Чувільова та інших.

Наукові праці та монографічні дослідження визначених авторів безперечно мають велике значення для нової науки екстремологія.

Метою статті є теоретична розробка предмета нової наукової галузі права – **екстремології** та обґрунтування на його основі механізму діяльності оперативних підрозділів в екстремальних ситуаціях.

Основні результати дослідження. До предмету екстремальності ми звертаємось вперше. Через предмет нової юридичної науки ми намагаємось довести становлення і розвиток нової юридичної наукової галузі – екстремології. Тому не випадково І.Н. Якімов у своїй роботі «Практичне керівництво до розслідування злочинів» значну частину розділу, присвяченого кримінальній (криміналістичній) тактиці, приділив опису прийомів і засобів оперативної роботи [1, с.10-26]. Зокрема, у розділі своєї праці автор писав про характер і значення діяльності працівників оперативних підрозділів, яка проходить у складних ситуаціях, про необхідність гримування, зміни зовнішні, ходу тощо; в розділі 3 («Переслідування злочинця») – про спостереження (стеження) за злочинцем, а в 4-му – про застосування собак-шукачів у роботі по розшуку злочинців тощо.

У цьому відношенні така діяльність наближена до військового мистецтва, так як і те, й інше спирається на знання психології окремої людської особи (індивіда), так і є. Далі І.Н. Якімов стверджував про те, що як всяке мистецтво, розшукове мистецтво має свої закономірності. Передумовами теорії розшукового мистецтва є: 1) наука кримінального права, саме та її галузь, яка називається криміналістикою (кримінальна техніка і кримінальна тактика); 2) знання сучасного злочинця, злочинної сфери її звичаїв, норівів і злочинних професій; 3) особисті якості і властивості, необхідні для особи, яка бажає вивчити це мистецтво [1, с.26].

Основою для першої серйозної дискусії про предмет теорії розшукової діяльності послужила стаття А.Г. Лекаря, який у своєму визначенні щодо предмета, дав власне визначення діяльності, основний акцент зробив на те, що вказаний курс вивчає як найважливішу його частину тактику цієї боротьби, а не «роботу», як було в попередньому курсі, що іменувався «Спеціально-оперативна робота органів МВС». Коментуючи дане положення, А.Г. Лекарь далі говорив: «не важко пересвідчитись в тому, що така назва курсу містила в собі явно виражену тенденцію практицизму, бо якщо змістом курсу є «робота», то навіть у кращому випадку нічого, крім узагальнення досвіду цієї роботи, не пропонується». Отже, вже в самій назві курсу містилось обмеження його предмету рамками узагальнення практики, її позитивних і негативних прикладів [2, с.16].

На його думку, під спеціально-оперативною боротьбою установ внутрішніх справ з кримінальною злочинністю розуміється сукупність негласних заходів, заснованих на використанні спеціальних засобів боротьби зі злочинністю і здійснюваних з метою попередження і розкриття злочинів, а також розшуку зниклих злочинців.

По суті, у противному визначенні вперше, хоч і не прямо, зроблено спробу окреслити не тільки предмет, але в якійсь мірі й об'єкт розшукової діяльності у вигляді злочинності (що розуміється ним як сукупність злочинів) і діяльність оперативно-розшукових апаратів (що розуміється ним через боротьбу).

Оскільки процес становлення оперативно-розшукової науки як самостійної області наукового пізнання був органічно пов'язаний з її відмежуванням від науки криміналістики, у надрах якої і виникла теорія розшукової діяльності, вчені-криміналісти не могли залишитися в стороні від завдання визначення предмета цієї теорії, хоча би з метою розмежування його з предметом криміналістики. На нашу думку, ці дослідження та розвиток привели нас до запровадження нової галузі юридичної науки – екстремології.

У 1957 р. Р.С. Белкін та А.С. Соколов висловили своє негативне відношення до питання про предмет курсу «Спеціальна оперативна боротьба з кримінальною злочинністю», вважаючи неправильним визначення сутності предмету цього курсу як тактики застосування негласних засобів боротьби зі злочинністю: «... поєднання оперативної роботи і криміналістики, засноване на визнанні єдності завдань і цілей по попередженню, розкриттю і розслідуванню злочинів, плідно відобразиться на подальшому розвитку всієї науки криміналістики в цілому. Вона збагатиться величезним арсеналом спеціальних прийомів, вироблених практикою спеціальної розшукової роботи, буде включати в себе все, що пов'язано з використанням негласних засобів боротьби зі злочинністю» [3, с.116-117].

Відомий криміналіст А.Н. Васильєв пише: «Оперативно-розшукова робота – це спостереження за певними особами, за ринками, скупними пунктами та іншими об'єктами, «прочісуванням» місцевості з метою захоплення злочинців, використання службово-розшукових собак, збирання відомостей із не процесуальних джерел, використання даних кримінальної реєстрації тощо» [4, с.38-39].

Через деякий час у підручнику з криміналістики А.Н. Васильєв включив розшукові дії в предмет слідчої тактики [4, с.38-39], а В.І. Попов, розглядаючи розшукову діяльність як складову частину попереднього розслідування, запропонував саме з цих позицій визначати її сутність [5, с.5-6].

Вперше про існування спеціальної наукової дисципліни, що вивчає розшукову діяльність, зазначив А.І. Вінберг у підручнику з криміналістики для середніх спеціальних навчальних закладів МВС. Він писав: «Криміналістика тісно пов'язана із дисципліною, що розробляє комплекс питань розшукової роботи установ внутрішніх справ. Як відомо в розшуковій роботі використовуються криміналістичні і спеціальні засоби і прийоми для не процесуальних дій з попередженню злочинів, виявленню даних, що можуть потім у ході попереднього слідства бути використаними в якості доказів, встановленню і розшуку злочинця. Як криміналістика, так і що спеціальна дисципліна розробляє питання розшукової роботи установ внутрішніх справ, служить цілям боротьби зі злочинністю... Вказана дисципліна, що узагальнює досвід розшукової роботи, виявляє нові способи вчинення злочинів, знання яких збагачує криміналістику» [6, с.13-14].

До 1974 р. криміналісти, що працювали в системі наукових і учбових закладах МВС, говорючи про наукові засади розшукової роботи, користувались терміном «спеціальна наукова дисципліна».

Необхідно заявити однозначно, що видатний вчений доктор юридичних наук, професор Р.С. Белкін перший із числа криміналістів висловив точку зору про те, що розшукова робота має власну теорію. Відзначаючи, що на даному (нинішньому) етапі розвитку науки інтенсивна розробка всіх розділів її теорії значною групою вчених, а також нове уявлення про предмет самої криміналістики дають підстави стверджувати, що в рамки предмета криміналістики теорія розшукової роботи вже «не вписується» Р.С. Белкін пише: «Відносини підлеглості, в яких ще в недавньому минулому знаходились криміналістика і теорія розшукової роботи, змінилися відносинами взаємодії» [7, с.13-15].

А.Г. Лекарь так формулює визначення предмета курсу – це «спеціальна боротьба з кримінальною злочинністю, найважливішою складовою частиною котрої є тактика цієї боротьби» [2, с.16].

Як бачимо, вже на самому початку становлення теорії розшукової роботи, у її предметі виділялось три аспекти: тактичний, організаційний та правовий, і не випадково екстремологія має аналогічний шлях.

Якщо порівняти визначення цього виду діяльності розшукових апаратів, запропоновані А.Г. Лекарем у 1956, 1963, 1967 рр., то можна помітити істотну різницю між ними. Згідно першому визначенню спеціальна розшукова робота – це «сукупність негласних заходів» і тільки «заснованих на використанні спеціальних засобів боротьби». У другому під поняттям «розшукова робота» він розуміє «систему спеціальних заходів» і вже «здійснюваних переважно негласними засобами і методами», у третьому – «заснована на нормативних актах система пошукових (розвідувальних) заходів». Порівнюючи зміст запропонованих визначень, можна відмітити, як з'являється розуміння її законності, системності і що вона здійснюється пошуковими (розвідувальними) заходами і не тільки негласного характеру [2, с.16].

Запропоновані А.Г. Лекарем і Д.В. Гребельським визначення розшукової роботи її предмета, наукова громада отримала визначення у цій сфері.

Запропоноване авторами визначення, А.Г. Лекарем і Д.В. Гребельським, не дає вказівки на нормативне регулювання цієї діяльності [8]. На жаль, питання про предмет теорії розшукової роботи і закономірностях, що його складають, у підручниках не порушується.

У 1972 р. опублікована монографія А.І. Алексєєва і Г.К. Сінілова «Актуальні проблеми теорії ОРД ОВС» [9]. У ній автори шляхом дослідження її предмета, спробували доповнити деякі прогалини в розробці проблем загальної розшукової теорії. Безумовною позитивною якістю цієї роботи явилось усвідомлення постулату про те, що визначення предмету будь-якої науки має виключно важливе значення як теоретичне, так і практичне. «По-перше, наявність специфічного предмету дослідження надає можливість і необхідність самостійного наукового існування тієї чи іншої системи знань. По-друге, без з'ясування предмета науки неможливо визначити її зміст, сформулювати завдання, намітити основні напрями розвитку, розробити систему, методи,

вияснити її місце в ряді інших наук. Нарешті, по-третє, предметом науки визначає форми, способи, межі використання положень цієї науки у відповідній сфері практичної діяльності». Дані наукові положення і в даний час є керівними при виясненні значимості визначення предмета оперативно-розшукової науки і особливо, її методології.

У 1970-х роках спільно з В.Г. Бобровим В.А. Лукашов [10] сформулював свою концепцію предмету теорії оперативно-розшукової діяльності. Суть її полягала: 1) зазначення на організаційно-управлінський аспект ОРД – головне у визначенні предмету теорії ОРД; 2) закономірності об'єктивної дійсності, що вивчаються теорією ОРД, входять у зміст цієї науки, а не у визначення її предмета; 3) предмет теорії ОРД являє собою єдність двох взаємопов'язаних сторін. Першою з них є вивчення різноманітних відносин, що виникають у сфері ОРД, виявлення об'єктивних залежностей, які повторюються, явищ і практично-наслідкових зв'язків в оперативно-розшуковій практиці та вироблення на їх основі принципів організації і тактики боротьби зі злочинністю з використанням оперативно-розшукових сил, засобів і методів. Друга полягає в розробці на основі пізнаних закономірностей спеціальних методів, прийомів, засобів для практичної діяльності.

У своїй роботі В.А. Лукашов зазначав, що: «Теорія оперативно-розшукової діяльності являє собою засновану на виявлених закономірностях систему знань про форми організації ОРД ОВС і тактиці здійснення ОРЗ, спрямованих на попередження, розкриття злочинів, розшук злочинців, які переховуються і безвісти зниклих осіб» [11]. Далі він робить наступний висновок: у предмет теорії ОРД входить «сама оперативно-розшукова діяльність як комплексна система організаційно-управлінських і оперативно-розшукових заходів, що покликана забезпечити своєчасне попередження, швидке і повне розкриття злочинів, а також розшук злочинців, які переховуються та осіб безвісти зниклих».

На думку В.А. Лукашова, до предмета теорії ОРД входять: «структурно-функціональні аспекти ОРД як комплексної системи організаційно-управлінських і оперативно-розшукових заходів, покликаних забезпечити своєчасне попередження, швидке і повне розкриття злочинів, а також розшук злочинців, які переховуються і осіб безвісти зниклих» [11].

Сінілов Г.К., досліджуючи теоретичні основи ОРД, вважає, що сутність її як процесу пізнання полягає в тому, щоб у межах, визначених КПК України, за допомогою переважно негласних сил, засобів і методів виявити, зібрати, дослідити й оцінити фактичні дані, що вказують на осіб, що задумують або готують вчинення злочину, або на ознаки вчиненого злочину і обставини, що йому сприяють, встановити і затримати особу, яка переховується від органів правосуддя [9, с.257].

Глибоко і суттєво дослідивши питання про значення правильного визначення предмета теорії оперативно – розшукової діяльності А.Г. Лекарь, А.Ф. Волинський, Д.В. Гребельський, В.Г. Самойлов (1976 р.) прийшли до висновку, що «теорія ОРД вивчає особливості негласної, непроцесуальної діяльності оперативних апаратів і не тільки у зв'язку з підготовкою або вчи-

ненням конкретних злочинів, але і в порядку розвідувальної, пошукової роботи, спрямованої на виявлення осіб, фактів, що представляють оперативний інтерес. Саме цим визначається її відмежування від інших наук і в першу чергу: кримінального процесу і криміналістики».

Вони зазначають, що «теорія ОРД є новою юридичною галуззю права про закономірності виникнення фактичних даних при підготовці і вчиненні переважно неочевидних злочинів, закономірностях правової регламентації, організації і тактики виявлення цих даних (в основному спеціальними методами і засобами) і ефективного використання їх в боротьбі зі злочинністю спеціально уповноваженими на те розшуковими апаратами і посадовими особами».

Так, на думку Д.В. Гребельського, в ОРД доцільно розрізняти три її сторони:

1) *Організаційне забезпечення*. Воно охоплює підбір, виховання, забезпечення і розстановку сил, засобів ОРД, організацію їх взаємодії, аналітичну роботу для визначення завдань і головних напрямів тощо. Закономірності, що проявляються в цій сфері, складають перший основний елемент предмета теорії ОРД.

2) *Пізнавальну сторону*, яка являє собою процес отримання й оцінки оперативно-розшукової інформації, яка має відношення до можливого вчинення, приготування злочинів або до вже вчинених злочинів. Закономірності отримання оперативно-розшукової інформації, необхідної для попередження і розкриття злочинів, або. Інакше кажучи, закономірності пізнання в процесі оперативно-розшукової роботи фактів, що являють оперативний інтерес, складають другий основний елемент предмета теорії ОРД.

3) *Діяльну сторону*. Вона полягає по суті, в практичній реалізації отриманої в процесі пізнання оперативно-розшукової інформації і зв'язана зі здійсненням ОРЗ, спрямованих безпосередньо на розв'язання задач по попередженню і розкриттю злочинів, а також розшуку злочинців і осіб, безвісти зниклих. Закономірності, що проявляються в процесі цієї роботи – третій важливий елемент теорії ОРД.

Нарешті, Д.В. Гребельський вважає, що ОРД здійснюється в суворій відповідності із законом та підзаконними нормативними актами. Тому, закономірності, що проявляються в сфері правової регламентації названої діяльності складають 4-й основний елемент предмета теорії ОРД [8].

На нашу думку, розшукове право (далі – РП) узагальнює всі напрацювання видатних вчених і виокремлює власний предмет, який полягає в тому, що вивчає найбільш важливі (таємні) сторони суспільного життя, всі порушення норм моралі, законів можливо установити за допомогою переважно негласних розшукових сил, засобів, методів та заходів [12, с.10-15].

Предмет РП впливає із правовідносин, що виникають унаслідок задуму, готування, замаху та вчинення протиправних дій, виокремлений у процесі злочинного посягання, що обумовлює об'єкт дослідження для встановлення специфічних закономірностей (елементів екстремології) і забезпечує негласний шлях до їх викриття.

Пізнання предмета дослідження характеризується своєю структурою, зв'язками та між елементними закономірностями, що ускладнюється їх тактичним характером виявлення ознак злочину.

Злочинна діяльність – це динамічна система, що містить різні форми взаємовідносин, які відбуваються у негласній взаємодії предметів матеріального світу: механічне; психологічне; біологічне; хімічне; фізичне, кожний з яких суттєво впливає на вчинення злочину, так чи інакше відображає взаємодію злочинця з об'єктами живої і неживої природи, що відбувається в напруженій обстановці – екстремальних ситуаціях.

Безпосередньо до об'єктів структури злочинної діяльності належить предмет злочинного посягання (люди, предмети злочинного посягання, спосіб вчинення злочину, злочинний результат, матеріальні та ідеальні відображення обставин, часу і місця, способу тощо).

Ознаки предмета злочинної поведінки осіб, які причетні до задуму, готуванню, замаху та вчинення злочину, а також встановлення осіб, які є очевидцями, але не знають про це, байдуже відносяться до подій у матеріальному світі, не сприяють встановленню істини або не бажають її встановити.

Такі закономірності взаємовідносин при задумі, готуванні, замаху та вчиненню злочину мають таємний характер, тобто не проявляються зовні або носять прихований таємний характер, і будь-яким чином не проявляються у суспільстві, не є об'єктом: психологічної; кримінальної; кримінально-правової; криміналістичної сфери є *предметом РП*.

До предмета розшукового права належить закономірність злочинної поведінки осіб, які відображають їх сутність, а саме:

особи, які вчиняють злочин діють переважно хаотично, проявляючи як темперамент характеру, так і фізичні навички, звичаї, особливості нервової системи, таким чином діють в екстремальних ситуаціях;

потерпілі від злочину знаходяться у більш складних ситуаціях, а саме: під психологічним та фізичним тиском, між життям та смертю.

Отже, закономірності, пов'язані з виявленням, дослідженням ознак злочинного потенціалу в осіб, які є носієм генетичних, спадкових та інших криміногенних факторів і, які проявляються в екстремальних ситуаціях.

Ці фактори можуть бути відомі його носію чи невідомі, він може бути знайомий із можливими негативними наслідками чи не знайомий, вони раніше проявилися чи не проявилися, викривали чи не викривали у злочинній діяльності.

Предметом розшукового інтересу є особа, яка є носієм злочинного потенціалу, який проявлятися може тільки в екстремальних ситуаціях.

Тому, розшукове право як самостійна галузь науки використовує негласні сили, засоби, методи та заходи з метою виявлення збудників криміногенних факторів у осіб, які про це не завжди знають, але в залежності від ситуацій проявляються у повній мірі.

Виявлення цих ознак злочинної поведінки можливо за допомогою генетики, біології, психології соціології тощо, тобто використовуючи знання всіх

наук, негласно виявляти і досліджувати їх збудники, та упереджувати їх носіїв від вчинення злочинів – може нова галузь права – екстремологія.

Висновки. Отже, організаційно-тактична основа виявлення таких осіб є предметом екстремології, що відбувається в екстремальних ситуаціях.

Такі закономірності, пов'язані з виявленнями проявленими в екстремальних ситуаціях ознаками злочинної поведінки: психологічній, механічній, біологічній, хімічній, фізичній сферах при взаємодії з матеріальним світом.

Для виявлення, проявлених зовні ознак злочинної поведінки залучаються наукові знання: механічні, біологічні, хімічні, фізичні, а також психологічно-наукові знання щодо вивчення контакту живої та неживої природи, що могли засвідчити про осіб, які вчинили злочинні діяння. Тому екстремологія повинна використовувати всі наукові знання з метою негласного вивчення відображень злочинного контакту, фіксування його та легалізування у кримінальному судочинстві. Більше того, екстремологія повинна використовувати всі наукові знання з метою негласного вивчення відображень злочинного контакту.

Відношення суб'єкта злочинної поведінки до вчиненого, позитивне та негативне ставлення до настання злочинних наслідків, залежить від злочинного результату чи не залежить, боїться свого викриття чи не боїться, використовує в своїх особистих цілях предмети матеріального світу живої, чи не живої природи, чи не використовує, знищує предмети, речі, матеріальні носії інформації, залишає, чи не залишає для свого користування, продає, передає, дарить, позичає, тобто відчуває від себе будь-яким чином.

Результати злочинної поведінки в екстремальних ситуаціях – це вчинення протиправних дій, закріплені в чинному законодавстві, оставлені сліди злочинного діяння сліди матеріального світу, які зафіксовані з використанням наукових знань на підставі цього аналізуємо, порівнюємо та прогнозуємо поведінку, яка б могла призвести до настання саме такого злочинного результату.

Друга група закономірностей полягає в негласному інформаційному забезпеченню в екстремальних ситуаціях виявлення носіїв інформації, удосконалення процесу надходження до розшукових підрозділів такої інформації, її перевірка співставлення, вивчення, узагальнення, прогнозування наукових висновків, можливих дій в екстремальних ситуаціях дасть змогу передбачити поведінку криміногенних осіб.

Третя група закономірностей, що пов'язані з роботою з конфідентами – носіями оперативної інформації, які тактичні прийоми застосувати, щоб спонукали їх активній співпраці зі слідством, які мотиви необхідно застосувати в екстремальній ситуації для забезпечення їх життя та здоров'я.

Четверта група закономірностей, пов'язана з негласним розслідуванням злочинних дій, проявлені зовні ознак злочинної діяльності, задумі, готуванні, замаху та вчиненню злочинного діяння та негласне розслідування, яке відбувається в екстремальних ситуаціях.

Отже, фіксація злочинних дій, що відбувається в екстремальних ситуаціях у формі негласного розслідування за допомогою технічних систем, дасть

змогу спрогнозувати та упередити поведінку будь-яких осіб і є предметом нової юридичної науки – екстремології.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Якимов И.М.* Практическое руководство к расследованию преступлений / И.М. Якимов. – М., 1924. – 140с.
2. *Лекарь А.Г.* Основы ОРД / А.Г. Лекарь. – М. : ВШ МООП РСФСР, 1966. – 210с.
3. *Белкин Р.С.* К вопросу о предмете и системе советской криминалистики / Р.С. Белкин, А.С. Соколов // Труды Высшей школы МВД СССР. – М., 1957. – № 1. – С.116-117.
4. *Васильев А.Н.* Следственная тактика и ее место в системе криминалистики. // Советская криминалистика на службе следствия. – М., 1961. – Вып. 15. – С. 38-39.
5. *Попов В.И.* Розыскная деятельность при расследовании преступлений: автореф. дисс. ... д-ра юрид. наук. – М., 1965. – С.5-6.
6. *Винберг А.И.* Введение в криминалистику: Предмет, метод, система курса и история советской криминалистики. – М., 1950. – Вып.1. – С.13–14.
7. *Белкин Р.С.* Криминалистика и новые области научного познания (Теория ОРД, теория управления) / Р.С. Белкин // Проблемы криминалистической тактики. – Омск, 1973. – Вып.16. – С.13–15
8. *Лекарь А.Г.* Основы ОРД органов милиции УРСР / А.Г. Лекарь, Д.В. Гребельський. – М., 1965. – 325 с.
9. *Синилов Г.К.* Правовые и тактические основы оперативно-розыскной деятельности сотрудников милиции: дисс. док. юрид. наук. – М., 1982. – С.257.
10. *Лукашов В.А.* Предмет, задачи и система курса «оперативно-розыскная деятельность органов внутренних дел» как отрасль научного познания: [лекция] / В.А. Лукашов, В.Г. Бобров. – М. : Академия МВД СССР, 1983. – 28 с.
11. *Лукашов В.А.* Предмет, зміст і методи теорії ОРД / В.А. Лукашов. – К., 1974. – 115с.
12. *Сервецький І.В.* Витоки науки розшукового права / І.В. Сервецький // Іменем Закону. – К., 2006. – С.10–15.

Сервецький І.В. Екстремологія: характеристика предмета нової галузі юридичної науки

У статті розкрито поняття предмета екстремології – нової галузі юридичної науки. Досліджені питання генезису предмета пізнання нової галузі юридичної науки екстремології та її співвідношення з розшуковою, розвідувальною та контррозвідувальною діяльністю.

Ключові слова: екстремологія; предмет пізнання; розшукова, розвідувальна та контррозвідувальна діяльність.

Сервецький І.В. Экстремология: характеристика предмета новой отрасли юридической науки

В статье раскрыто понятие предмета экстремологии – новой отрасли юридической науки. Исследованы вопросы генезиса предмета познания новой отрасли юридической науки экстремологии и ее соотношение с розыскной, разведывательной и контрразведывательной деятельностью.

Ключевые слова: экстремология; предмет познания; розыскная, разведывательная и контрразведывательная деятельность.

Servetskiy I.V. Ekstremolohiya: characteristics of the object of the new branch of legal science

The article deals with the concept of object ekstremolohiyi – a new branch of legal science. The question of the genesis of a new branch of knowledge of the subject of legal science ekstremolohiyi and its correlation with investigative, intelligence and counterintelligence activities.

Keywords: ekstremolohiya, subject of knowledge, investigative, intelligence and counter-intelligence activity.

Стаття надійшла до редакції 27.04.2015.